

ارتباط شیوه تربیتی والدین با میزان شایستگی تحصیلی دانش آموزان نوجوان مدارس شهر تبریز، در سال ۱۳۸۲

*فرناز رحمانی^۱، دکتر نعیمه سید فاطمی^۲، مهین برادران رضایی^۲، دکتر کامران صداقت^۳

^۱کارشناسی ارشد آموزش پرستاری با گرایش روانی، عضو هیئت علمی دانشکده پرستاری و مامایی تبریز،

^۲دکترای آموزش پرستاری، استادیار دانشکده پرستاری و مامایی ایران

^۳استادیار دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تبریز

خلاصه

مقدمه: حفظ ارتباط مثبت بین والدین و نوجوان می تواند انگیزه وی را در مورد آن چه به موفقیت تحصیلی اش مربوط می شود، افزایش دهد. تحقیقات نشان داده است شیوه تربیتی والدین، موفقیت تحصیلی نوجوان را تحت تاثیر قرار می دهد. بنابراین، با توجه به اهمیت شیوه تربیتی والدین برای رشد موفقیت تحصیلی فرزندان، این پژوهش به منظور تعیین ارتباط شیوه تربیتی والدین با شایستگی تحصیلی نوجوانان انجام گرفت.

روش کار: در این مطالعه همبستگی توصیفی، ۳۶۰ نفر دانش آموز نوجوان از مدارس دولتی شهر تبریز به روش نمونه گیری خوشه ای انتخاب شدند. ابزار گردآوری اطلاعات شامل پرسش نامه شیوه تربیتی والدین و مقیاس شایستگی تحصیلی بود. آزمون های آماری آنالیز واریانس یک طرفه و LSD برای تجزیه و تحلیل اطلاعات مورد استفاده قرار گرفتند.

نتایج: بیشترین درصد دانش آموزان نوجوان (۳۹/۷٪) شیوه تربیتی والدین را اقتدارمنش گزارش کرده بودند. همچنین بیشترین درصد دانش آموزان نوجوان (۳۹/۲٪) شایستگی تحصیلی بالایی داشتند. ارتباط آماری معنی داری بین شیوه تربیتی والدین با شایستگی تحصیلی وجود داشت ($P=0/000$).

نتیجه گیری: با توجه به این که اکثریت نوجوانان شیوه تربیتی اقتدارمنش را گزارش کرده بودند و شیوه تربیتی اقتدارمنش ارتباط معنی داری با شایستگی تحصیلی داشت، لذا آموزش والدین درباره پیامدهای شیوه تربیتی آنها برای فرزندان و خصوصیات دوره نوجوانی موجب ارتقا موفقیت های تحصیلی نوجوانان می شود.

واژه های کلیدی: شیوه تربیتی والدین، شایستگی تحصیلی، نوجوان

مقدمه

تاثیر خود قرار می دهد (۲). حفظ ارتباط مثبت بین والدین و نوجوان می تواند انگیزه وی را در مورد آن چه به موفقیت تحصیلی اش مربوط می شود افزایش دهد (۱). شیوه تربیتی والدین به طور قابل توجهی پیامدهای مهمی را برای شایستگی تحصیلی نوجوانان به دنبال دارد و بر اساس ترکیب پاسخ دهی^۱ و توقعات والدین^۲ به

عدم توجه والدین به سالم سازی محیط روانی و عاطفی کودکان و نوجوانان و فقدان روابط مناسب، در بیشتر موارد آنان را با کمبودهای عاطفی، انگیزشی و مشکلات روانی روبرو می سازد (۱). تحقیقات نشان داده است تجارب خانوادگی تاثیر عمده ای بر تکامل فرد در طول دوره نوجوانی و بعد از آن دارد و ارتباطات خانوادگی سایر جنبه های زندگی نوجوان را مانند شایستگی تحصیلی تحت

^۱Responsiveness

^۲Demandingness

*آدرس مولف مسئول: تبریز- انتهای خیابان شریعی جنوبی - دانشکده پرستاری و مامایی تبریز

شماره تلفن: ۴۷۹۶۷۷۰-۴۱۱ Email: frahmani@tbzmed.ac.ir

تاریخ وصول: ۸۵/۳/۳ تاریخ تایید: ۸۵/۷/۱۰

سپس از هر مدرسه بسته به موافقت مسئولین مدارس، کلاس‌ها انتخاب شده و کلیه دانش‌آموزان نوجوان با رضایت کامل و با اطمینان گرفتن از محرمانه ماندن نتایج در این پژوهش شرکت نمودند. شرایط شرکت دانش‌آموزان در پژوهش عبارت بودند از:

- سن دانش‌آموزان در محدوده سنی ۱۴-۱۸ سال باشد.
- در هنگام نمونه‌گیری در مقاطع تحصیلی اول تا چهارم متوسطه در مدارس دولتی نواحی پنج‌گانه شهر تبریز مشغول به تحصیل باشند.
- دو پرسش‌نامه به شرح زیر در این پژوهش استفاده شد.

۱- پرسش‌نامه شیوه تربیتی والدین^۴ (دارلینگ و اشتنبرگ^۵ ۱۹۹۳) که شامل ۱۵ بیانه است که دیدگاه نوجوانان را در زمینه شیوه تربیتی (اقتدارمنش، استبدادی، سهل‌گیر و بی‌کفایت) ارزیابی می‌کند و در مقیاس ۶ درجه‌ای لیکرت به صورت کاملاً موافقم، موافقم، نسبتاً موافقم، نسبتاً مخالفم، مخالفم و کاملاً مخالفم رتبه‌بندی شده است. این ابزار در سال ۱۹۹۳ توسط دارلینگ و اشتنبرگ مورد مطالعه قرار گرفته و ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۹ تعیین شد (۱۲). مجموع نمرات صفر تا ۷۵ بود.

۲- مقیاس شایستگی تحصیلی^۶ (هارتر^۷ ۱۹۸۵، استراتهوف و ترفرس ۱۹۸۹) که دارای ۵ عبارت می‌باشد و بر اساس مقیاس ۴ درجه‌ای لیکرت به صورت کاملاً موافقم، مخالفم، موافقم، کاملاً موافقم رتبه‌بندی شده است. در این مقیاس، موفقیت تحصیلی نوجوانان از دیدگاه خودشان مورد بررسی قرار گرفته است. مجموع نمرات ۲۰-۵۰ بود. نمره بالا موفقیت تحصیلی بیشتر آزمودنی را نشان می‌دهد.

ضریب پایایی به دست آمده برای این مقیاس در مطالعه‌ای که توسط نوم و همکاران (۱۹۹۹) انجام گرفت، ۰/۷۰ بود (۱۳). همچنین در قسمت ابتدایی پرسش‌نامه اول بخش جمعیت شناختی (۱۶ سوال) نیز گنجانده شده است. پرسش‌نامه‌های مورد استفاده در این پژوهش ابزارهای استاندارد می‌باشند ولی به علت ترجمه آنها به فارسی، اعتبار محتوی پرسش‌نامه‌ها با ارایه آن به ۱۲ نفر از اساتید دانشگاه علوم پزشکی تبریز مورد تایید قرار گرفت.

چهار نوع استبدادی^۱، سهل‌گیر^۲ و بی‌کفایت^۳ تقسیم‌بندی می‌شود (۳). در شیوه تربیتی بی‌کفایت والدین از لحاظ پاسخ‌دهی و توقعات در سطح پایینی قرار دارند (۴). در شیوه تربیتی استبدادی والدین استانداردها و قوانین سخت و سختی را برای فرزندان خود تعیین می‌کنند اما صمیمی و حامی نمی‌باشند (۵). در شیوه تربیتی سهل‌گیر، والدین از لحاظ پاسخ‌دهی در سطح بالایی قرار دارند لیکن توقعات آنها از فرزندان بسیار اندک است و در شیوه تربیتی اقتدارمنش والدین از لحاظ پاسخ‌دهی و توقعات در سطح بالایی قرار دارند (۶).

در پژوهش آتولا و همکاران نشان داده شد که بین شیوه تربیتی والدین با میزان شایستگی تحصیلی نوجوانان ارتباط وجود دارد. به نحوی که هر چه میزان حمایت و پاسخ‌دهی والدین در شیوه تربیتی بالاتر باشد، میزان شایستگی تحصیلی فرزندان نیز بالاتر است (۷). چنین یافته‌ای در پژوهش‌های گذشته نیز به طور مکرر تکرار شده است (۸-۱۱).

با توجه به اهمیت دوره نوجوانی و بحرانی بودن آن، پژوهشگران بر آن شدند تا پژوهشی مبنی بر ارتباط شیوه تربیتی والدین با میزان شایستگی تحصیلی نوجوان انجام دهند. امید است یافته‌های این تحقیق با توصیف وضعیت موجود شیوه‌های تربیتی والدین و ارتباط آن با شایستگی تحصیلی نوجوانان بتواند اطلاعات پایه برای برنامه‌ریزی‌های آینده در اختیار مسئولان امور بهداشتی و آموزشی کشور قرار دهد. همچنین می‌تواند منبع اطلاعاتی آموزنده‌ای برای والدین در زمینه شیوه تربیتی و پیامدهای آن بر موفقیت تحصیلی نوجوانان باشد.

مواد و روش‌ها

این پژوهش یک مطالعه همبستگی است. ابتدا از نواحی پنجگانه آموزش و پرورش شهر تبریز به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای دو ناحیه انتخاب شدند. از هر ناحیه دو مدرسه دولتی پسرانه و دو مدرسه دولتی دخترانه انتخاب گردید.

^۴ Parenting style II Inventory

^۵ Darling and Steinberg

^۶ Academic Competence Scale

^۷ Harter

^۱ Authoritarian

^۲ Permissiveness

^۳ Indulgent

جدول ۱- توزیع فراوانی دانش‌آموزان نوجوان بر حسب مشخصات

فردی- اجتماعی، تبریز- ۱۳۸۲			
درصد	تعداد	مشخصات جمعیتی	
۱۶/۶	۶۰	(۱۴-۱۵)	سن (سال)
۶۰/۴	۲۱۷	(۱۶-۱۷)	
۲۳/۰	۸۳	(۱۸-۱۹)	
۲۵/۵	۹۲	اول	سال تحصیلی
۱۱/۴	۴۱	دوم	
۲۸/۸	۱۰۴	سوم	
۳۴/۱	۱۲۳	چهارم	
۱۰/۵	۳۸	۱۰-۱۳	معدل تحصیلی (نمره)
۳۶/۶	۱۳۲	۱۴-۱۶	
۳۳/۲	۱۲۰	۱۷-۲۰	
۴۸/۰	۱۷۳	هر دو	رضایت از والدین
۷/۲	۲۶	پدر	
۱۸/۰	۶۵	مادر	
۲۶/۶	۹۶	هیچکدام	
۱۰۰	۳۶۰	جمع	

جدول ۲- توزیع فراوانی دانش‌آموزان نوجوان بر حسب شیوه تربیتی

والدین، تبریز- ۱۳۸۲ (N=۳۶۰)

درصد	تعداد	شیوه تربیتی والدین
۲۶/۵	۹۵	بی‌کفایت (۰-۱۸)
۲۰/۵	۷۴	استبدادی (۱۸-۳۷)
۱۳/۳	۴۸	سهل‌گیر (۳۸-۵۶)
۳۹/۷	۱۴۳	اقتدارمنش (۵۷-۷۵)
۱۳۶	۲۲۴	جمع

همچنین این میانگین بین نوجوانان با شیوه تربیتی اقتدارمنش والدین و نوجوانان با شیوه تربیتی سهل‌گیر معنی‌دار است به طوری که میانگین شایستگی تحصیلی در شیوه تربیتی اقتدارمنش بالاتر از میانگین آن در شیوه سهل‌گیر می‌باشد.

جدول ۳- توزیع فراوانی دانش‌آموزان نوجوان بر حسب شایستگی

تحصیلی، تبریز- ۱۳۸۲ (N=۳۶۰)

درصد	تعداد	شایستگی تحصیلی
۳۹/۷	۱۴۳	شایستگی تحصیلی بالا (۱۵-۲۰)
۳۶/۹	۱۳۳	شایستگی تحصیلی متوسط (۱۰-۱۴)
۲۳/۰	۸۳	شایستگی تحصیلی پایین (۵-۹)
۱۱/۱ ± ۳/۷		میانگین و انحراف معیار

پایایی پرسش‌نامه‌ها با انجام آزمون آلفای کرونباخ برای پرسش‌نامه شیوه تربیتی والدین $\alpha=0.712$ و مقیاس شایستگی تحصیلی $\alpha=0.90$ تعیین گردید. پرسش‌نامه‌ها به کلاس‌های منتخب توزیع و پس از تکمیل در همان جلسه جمع‌آوری شد. پرسش‌نامه شیوه تربیتی والدین با توضیح هر یک از عبارات پرسش‌نامه جهت رفع هرگونه ابهام ارائه شد. داده‌ها با استفاده از آزمون‌های آماری آنالیز واریانس یک طرفه و LSD تجزیه و تحلیل گردید.

یافته‌ها

جدول شماره (۱) توزیع فراوانی برخی از مشخصات فردی-اجتماعی دانش‌آموزان نوجوان را نشان می‌دهد. از تعداد ۳۶۰ دانش‌آموز نوجوان، ۲۲۴ نفر (۶۲/۲٪) را دختران و ۱۳۶ نفر (۴۷/۸٪) را پسران تشکیل می‌دهند. میانگین سنی دانش‌آموزان نوجوان $16/2 \pm 1/6$ است. یافته‌های پژوهش در رابطه با دیدگاه دانش‌آموزان نوجوان در مورد شیوه تربیتی والدین نشان داد که بیشترین درصد دانش‌آموزان نوجوان (۳۹/۷٪) شیوه تربیتی اقتدارمنش و کمترین درصد (۱۳/۳٪) شیوه تربیتی سهل‌گیر را گزارش کردند (جدول ۲). بیشترین درصد دانش‌آموزان نوجوان (۳۹/۷٪) شایستگی تحصیلی بالا و کمترین درصد (۲۳/۰٪) شایستگی تحصیلی پایینی را داشتند (جدول ۳).

همچنین نتایج نشان داد که ارتباط آماری معنی‌داری بین شیوه تربیتی والدین با شایستگی تحصیلی وجود دارد ($P=0.000$) به طوری که بالاترین میانگین شایستگی تحصیلی دانش‌آموزان نوجوان (۱۴/۷) مربوط به شیوه تربیتی اقتدارمنش و کمترین مقدار آن (۸/۴) مربوط به شیوه تربیتی استبدادی بود. جدول شماره (۴) طبق آزمون تعقیبی LSD تفاوت میانگین شایستگی تحصیلی بین نوجوانان با شیوه تربیتی اقتدارمنش والدین و نوجوانان با شیوه تربیتی بی‌کفایت و نیز نوجوانان با شیوه تربیتی اقتدارمنش والدین و نوجوانان با شیوه تربیتی استبدادی معنی‌دار است. به طوری که میانگین شایستگی تحصیلی در شیوه تربیتی اقتدارمنش بالاتر از میانگین آن در شیوه‌های بی‌کفایت و استبدادی می‌باشد.

دارند (۱۵). فرزندان والدین اقتدارمنش معمولاً خودمختار، مسلط بر خود و کنجکاو هستند (۱۶). بنابراین پایه‌ای‌ترین نیاز برای رشد نوجوانان این است که از یک محیط خانوادگی امن و قابل اعتماد که بتوانند به آن تکیه کنند، برخوردار باشند (۱۷) که در شیوه تربیتی اقتدارمنش چنین محیطی برای رشد و نمو آنان فراهم می‌گردد.

همچنین نتایج نشان داد که ارتباط آماری معنی‌داری بین شیوه تربیتی والدین با شایستگی تحصیلی وجود دارد ($P=0/000$) به طوری که بالاترین میانگین شایستگی تحصیلی دانش‌آموزان نوجوان (۱۴/۷) مربوط به شیوه تربیتی اقتدارمنش و کمترین مقدار آن (۸/۵) مربوط به شیوه تربیتی بی‌کفایت بود جدول شماره (۳) که با یافته‌های پژوهش آنولا (۲۰۰۰) (۷)، بیر و گوسونس (۱۹۹۹) (۸)، لامبورن و همکاران (۱۹۹۱) (۹)، کوهن و رایس (۱۹۹۷) (۱۰) و مک برید (۱۹۹۸) (۱۱) همخوانی دارد.

آنولا (۲۰۰۰) می‌نویسد: تشویق مثبت و مداوم فرزندان در شیوه تربیتی اقتدارمنش ممکن است موجب افزایش انگیزه درسی نوجوانان جهت پیشرفت تحصیلی شود. به علاوه در این شیوه والدین رفتار مستقل را در نوجوانان تقویت می‌کنند و با آموزش، حمایت و الگو بودن برای فرزندان، راه کارهای دستیابی به موفقیت را در آنها تقویت می‌نمایند (۷). این والدین وقتی فرزندان نمرات خوبی می‌گیرند و موفقیتی به دست می‌آورند، به آنان پاداش و آزادی بیشتری می‌دهند و اگر فرزندان نمرات پایین بگیرند با تشویق آنان به فعالیت بیشتر، به آنان کمک و آزادیشان را محدودتر می‌کنند (۶).

در شیوه تربیتی بی‌کفایت که محیط خانواده عاری از تشویق، مشارکت و حمایت والدین است، موجب کاهش انگیزه نوجوانان برای کسب شایستگی تحصیلی و موفقیت در زمینه تحصیلی می‌گردد. از آن جایی که موفقیت تحصیلی پایه‌ای برای موفقیت بعدی نوجوان در جامعه در طی بزرگسالی می‌باشد، شیوه تربیتی والدین می‌تواند پیامدهای طولانی مدتی برای تکامل کلی نوجوانان داشته باشد (۷). همچنان که نتایج نشان می‌دهد در شیوه تربیتی استبدادی نوجوانان میزان پایینی از شایستگی تحصیلی را داشتند. چنین مطرح می‌شود که کنترل بیش از حد والدین همراه با توقعات خشک و غیر قابل تغییر ممکن است انگیزه آنها را کاهش دهد (۷).

به علاوه بین نوجوانان با شیوه تربیتی استبدادی والدین و نوجوانان با شیوه تربیتی سهل‌گیر والدین و نیز بین نوجوانان با شیوه تربیتی بی‌کفایت والدین و نوجوانان با شیوه تربیتی سهل‌گیر معنی‌دار می‌باشد ($P<0/05$) به طوری که میانگین شایستگی تحصیلی در شیوه تربیتی سهل‌گیر بالاتر از میانگین آن در شیوه استبدادی و بی‌کفایت است، اما تفاوت بین نوجوانان با شیوه تربیتی بی‌کفایت و نوجوانان با شیوه تربیتی استبدادی معنی‌دار نمی‌باشد.

جدول ۴- توزیع فراوانی دانش‌آموزان نوجوان بر اساس ارتباط شیوه تربیتی والدین با شایستگی تحصیلی ($N=360$)

شایستگی تحصیلی		شیوه تربیتی والدین
میانگین	انحراف معیار	
۸/۵	۲/۲	بی‌کفایت
۸/۴	۱/۹	استبدادی
۹/۳	۳/۰	سهل‌گیر
۱۴/۷	۳/۷	اقتدارمنش
$P=0/003$ $F=187/8$		نتیجه آزمون آماری

بحث

پژوهش حاضر به منظور بررسی ارتباط شیوه تربیتی با میزان شایستگی تحصیلی دانش‌آموزان نوجوان مدارس دولتی شهر تبریز طراحی و اجرا گردید. اکثریت دانش‌آموزان نوجوان (۳۹/۷٪) از نظر شیوه تربیتی والدین، شیوه آنها را اقتدارمنش و کمترین درصد (۱۳/۳٪) شیوه تربیتی سهل‌گیر را گزارش کردند (جدول ۲).

نتایج پژوهش اولیوا (۲۰۰۰) نشان داد که بیشترین درصد دانش‌آموزان شیوه تربیتی والدین را بی‌کفایت و کمترین درصد دانش‌آموزان شیوه تربیتی والدین را اقتدارمنش گزارش کرده بودند (۱۴) که با پژوهش حاضر همخوانی ندارد و به نظر می‌رسد که عوامل فرهنگی-اجتماعی دلیلی بر این عدم همسویی باشد.

مطالعات نشان داده‌اند نوجوانانی که والدین خود را اقتدارمنش و حمایت‌کننده در می‌یابند، احتمال کمتری وجود دارد که تحت تأثیر دوستان همسالی قرار بگیرند که رفتارهای مخرب و ضد اجتماعی

والدین در این شیوه تربیتی مانع از یادگیری با توضیح و حل مسئله شده و فرزندانشان را به وابستگی به کنترل و راهنمایی بزرگسالان تشویق می‌کنند (۱۸).

در شیوه تربیتی سهل‌گیر نسبت به سایر ابعاد شیوه تربیتی، نوجوانان از شایستگی تحصیلی بالایی برخوردار بودند، لیکن میزان آن نسبت به نوجوانان والدین اقتدارمنش پایین بود. چنین مطرح می‌شود که حمایت و پاسخ‌دهی والدین می‌تواند عامل موثری برای شایستگی تحصیلی نوجوانان باشد (۷). والدین سهل‌گیر توجهی به نمرات درسی فرزندان خود ندارند و یا اگر دارند واکنش منفی در برابر آن نشان نمی‌دهند، هیچگونه نظم و قاعده‌ای برای اوقات فراغت و مدت زمان تماشای تلویزیون فرزندان در نظر نمی‌گیرند، در برنامه‌هایی که از طرف مدرسه ترتیب داده می‌شود، شرکت نمی‌کنند و بر انجام تکالیف درسی فرزندان نظارتی ندارند و آنها را کنترل نمی‌کنند (۶). با توجه به این که شیوه تربیتی اقتدارمنش با بیشترین میزان شایستگی تحصیلی ارتباط دارد، به نظر می‌رسد که این نوع شیوه تربیتی جزء بهترین شیوه‌های تربیتی والدین باشد. چنانچه نتایج مطالعات نشان داده است که شیوه تربیتی اقتدارمنش از مفیدترین عوامل سازگاری روانی- اجتماعی نوجوان به شمار می‌آید (۱۹) که خوشبختانه در تحقیق حاضر نیز اکثریت والدین از این نوع شیوه تربیتی استفاده کرده‌اند. شیوه تربیتی اقتدارمنش که شامل پذیرش عاطفی، اعطای استقلال روانی و کنترل ثابت رفتاری می‌باشد، ارتباط مثبتی با موفقیت تحصیلی دارد. چنین فرض می‌شود که شیوه تربیتی اقتدارمنش تکامل قدرت شناختی را از طریق تشویق به حل مسئله مستقل و استفاده از تفکر انتقادی افزایش می‌دهد (۱۸). با توجه به این که اکثریت نوجوانان شیوه تربیتی اقتدارمنش

را گزارش کرده بودند و شیوه تربیتی اقتدارمنش ارتباط معنی‌داری با شایستگی تحصیلی نوجوانان داشت، لذا دانش و آگاهی پرستاران در زمینه آموزش والدین درباره پیامدهای شیوه تربیتی آنها برای فرزندان و خصوصیات دوره نوجوانی موجب ارتقاء موفقیت‌های تحصیلی نوجوانان می‌شود.

مسئولین مدارس ارتباط نزدیکی با نوجوانان و خانواده‌های آنها دارند و می‌توانند به عنوان منابع آموزشی موفق، والدین را از اهمیت رفتار متناسب با سن نوجوان آگاه کنند و آنها را تشویق به برقراری ارتباط باز با فرزندان، شناسایی مشکلات آنها در زمینه تحصیل و کمک به فرزندان در صورت نیاز نمایند. به علاوه مسئولین مدارس می‌توانند با تشخیص مشکلات و مسایل خاص هر نوجوان در زمینه درسی و کمک به وی از وقوع موارد غیر قابل حل پیشگیری کنند. محدودیت‌های پژوهش شامل موارد زیر بود: یکی از متغیرهای مداخله‌کننده سن بود که در این پژوهش، محدوده سنی ۱۸-۱۴ سال در نظر گرفته شد.

در مورد رتبه تولد که می‌توانست در تعیین شیوه تربیتی والدین از دیدگاه فرزند تأثیرگذار باشد، با استفاده از آزمون آماری تحلیل واریانس نتایج معنی‌داری مشاهده نگردید. در مورد نوع جنس که می‌توانست بر نتایج تحقیق تأثیرگذار باشد. در این پژوهش یکسان در نظر گرفته شد. وضعیت اقتصادی خانواده که می‌توانست بر شیوه تربیتی والدین مؤثر باشد، پژوهشگر به طور کلی از مدارس نواحی متوسط شهر تبریز (با استفاده از راهنمایی مسئولین محترم آموزش و پرورش استان آذربایجان شرقی) نمونه‌گیری را انجام داد. در قسمت مشخصات فردی- اجتماعی نیز خانواده‌هایی که سطح درآمد بسیار بالا و یا پایین داشتند، یافت نشد.

منابع

۱. شاملو سعید. بهداشت روانی. تهران: انتشارات رشد. ۱۳۷۸. صفحات ۱۹-۱۸.
2. Byrne BA, Haddock CK, Poston SC. Mid American Heart Institute. Parenting style and adolescent smoking. *Journal of Adolescence. Health*. 2002; 6(30): 418-425.
3. Hetthrington M and Reiss D. Genetics questions for environmental studies. *Archives of General Psychiatry*. 1995; 52(11): 955-936.

4. Goldstein M. Heaven P. Perception of the family, delinquency and emotional adjustment among youth. **Journal of Personality and Individual Differences**. 2000; 20: 1169-1178.
5. Choa KR. The Parenting of immigrant chinese and European American Mothers: Relations between Parenting Styles, Socialization Goals, and Parental Practices. **Journal of Applied Developmental Psychology**. 2000; 21(2): 233-248.
۶. لطف آبادی حسین (مؤلف). روان شناسی رشد (۲): نوجوانی، بزرگسالی. تهران: سازمان مطالعات تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه ها (سمت). ۱۳۷۸.
7. Aunola K, Stattin H, Nurmi JE. Parenting style and adolescent achievement strategies. **Journal of Adolescence**. 2000; 23: 205-222.
8. Beyer W, and Goossens L. Emotional Autonomy, psychosocial adjustment and Parenting: interactions, moderating and mediating effects. **Journal of Adolescence**, 1999; 22: 753-769.
9. Lamborn SD, Mounts NS, Steinberg L, Dornbusch SM. Patterns of competence and adjustment among Adolescents from authoritative, authoritarian, indulgent and neglectful families. **Child Development**. 1991; 62: 1049-1065.
10. Cohen PA, Rice J. Parenting style, Adolescent's substance use and academic competence. **J. Drug Educ**. 1997; 27(2): 199-211.
11. McBride C, Chang L. Adolescent – parent relations in Hong Kong: parenting styles, emotional autonomy and school achievement **J. Genet. Psychol**. 1998; 159 (4): 421-36.
12. Darling N, Steinberg L. Parenting style as a context: An integrative model. **Psychological Bulletin**. 1993; 113(3): 478-496.
13. Noom JM, Dekovic M, Meeus W. Autonomy, Attachment and Psychosocial Adjustment during Adolescence: A double-edged sword? **Journal of Adolescence**. 1999; 22: 771-783.
14. Oliva J. Personal, Social and family correlates of emotional autonomy in Adolescence. **The seventh Biennial of the European Association for research on Adolescence (Abstracts book)**. Jena, Germany. May-June. 2000.
15. Gray M. Steinberg L. Unpacking authoritative parenting: Reassessing a multidimensional construct **J. Marr. Fam**. 1999: 599-610.
۱۶. گنجی حمزه. در ترجمه روان شناسی رشد. و ندرزندن جیمز دبلیو. تهران: انتشارات بعثت. ۱۳۷۷. صفحات ۱۸۶-۱۸۴.
۱۷. لطف آبادی حسین (مؤلف). نوجوانان و جوانان و خانواده آنان. تهران: نسل سوم. ۱۳۸۰. صفحات ۵۸، ۳۶، ۳۵، ۲۸، ۲۷، ۲۵، ۲۴.
18. Onatsu-arvilommi T, Nurmi JE, Aunola K. Mothers and fathers well being, parenting styles, and their children's cognitive and behavioral strategies at primary school. **European Journal of Psychology of Education**. 1998; 13 (4): 543-556.
19. Noak P, Kerr M, Olah A. Family relations in Adolescence. **Journal of Adolescence**. 1999; 22: 213-217.